

POSTANOWIENIE

Dnia 14 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Dariusz Kala (sprawozdawca)

Ławnik SN Józef Kowalski

Protokolant st. inspektor sądowy Łukasz Kaczmarek

przy udziale sędziego Sądu Okręgowego w C. A. S. oraz jego obrońców: SSN P. P., SSN J. M. i adw. M. W.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym, w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, w dniu 14 września 2022 roku, kwestii wydanego na podstawie art. 130 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 2072) zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 września 2021 r. o natychmiastowej przerwie w czynnościach służbowych A. S. – sędziego Sądu Okręgowego w C.

na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 2072)

postanowił:

I. umorzyć postępowanie sądowe, a jego kosztami obciążyć Skarb Państwa;

II. na podstawie art. 98 § 2 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 2072) odroczyć sporządzenie uzasadnienia postanowienia na czas 7 dni.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 31 sierpnia 2021 r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o wydanie zarządzenia w przedmiocie natychmiastowej przerwy w czynnościach służbowych sędziego Sądu Okręgowego w C. A. S.

W uzasadnieniu wniosku wskazano, m.in., że ww. rzecznik prowadzi czynności wyjaśniające w sprawie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przewinień dyscyplinarnych z art. 107 § 1 pkt 3 i 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej powoływana jako u.s.p.), polegających:

a) na uchybieniu godności urzędu przez ww. sędziego, który w pierwszej dekadzie sierpnia 2021 r. jako funkcjonariusz publiczny, członek składu orzekającego w sprawach karnych odwoławczych o sygnaturach akt: VII Ka [...], VII Ka [...], VII Ka [...], VII Ka [...], VII Ka [...] i VII Ka [...] Sądu Okręgowego w C., przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wbrew treści art. 42a § 1 i 2 u.s.p., w każdej z tych spraw przyznał sobie kompetencję do badania zgodności z prawem powołania sędziego Sądu Okręgowego w C. M. M. – członka składu orzekającego w tych sprawach, co skutkowało podjęciem bezprawnych działań kwestionujących skuteczność powołania oraz istnienie stosunku służbowego sędziego, a także kwestionujących umocowanie konstytucyjnego organu państwa – Krajowej Rady Sądownictwa, co mogło prowadzić do naruszenia art. 178 ust. 1 Konstytucji oraz naruszało art. 82 § 1 u.s.p., określający obowiązek postępowania zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim, w tym w szczególności stania na straży prawa, a tym samym stanowiąc o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 231 § 1 k.k., co stanowiło działanie na szkodę interesu publicznego w postaci prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości,

b) na uchybieniu godności urzędu przez ww. sędziego, który w dniu 24 sierpnia 2021 r. jako funkcjonariusz publiczny, przewodniczący składu orzekającego w sprawie karnej odwoławczej Sądu Okręgowego w C. o sygnaturze akt VII Ka [...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że rozpoznając apelację od wyroku Sądu Rejonowego w Z. w sprawie o sygn. akt II K [...], wbrew treści art. 42a § 1 i 2 u.s.p., przyznał sobie kompetencję do badania zgodności z prawem powołania sędziego Sądu Rejonowego w Z. I. S. – P., co skutkowało

podjęciem bezprawnych działań kwestionujących skuteczność powołania oraz istnienie stosunku służbowego sędziego – przewodniczącej składu orzekającego w sądzie I instancji, co mogło prowadzić do naruszenia art. 178 ust. 1 Konstytucji oraz naruszało art. 82 § 1 u.s.p., określający obowiązek postępowania zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim, w tym w szczególności stania na straży prawa, a tym samym stanowiąc o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 231 § 1 k.k., co stanowiło działanie na szkodę interesu publicznego w postaci prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Autor pisma wskazał ponadto, że dotychczas zebrany materiał dowodowy stanowi „o wysokim graniczącym z pewnością sprawstwie A. S. w zakresie dokonania przez tego sędziego 7 przewinień dyscyplinarnych z art. 107 § 1 pkt 3 i 5 u.s.p.” i po uzupełnieniu żądanej dokumentacji z Sądu Okręgowego w C., będzie stanowił podstawę do wydania postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego względem ww. sędziego.

Zarządzeniem z dnia 8 września 2021 r., DNA – [...] Minister Sprawiedliwości, na podstawie art. 130 § 1 u.s.p., zarządził „natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych A. S. – sędziego Sądu Okręgowego w C. do czasu wydania uchwały przez sąd dyscyplinarny, nie dłużej niż na miesiąc, ze względu na popełnienie czynów tego rodzaju, że powaga Sądu Okręgowego w C. i istotne interesy służby wymagają natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych”.

W uzasadnieniu zarządzenia Minister Sprawiedliwości odwołał się do wskazanego wyżej pisma Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych i nadmieniał, że opisane w tym piśmie zachowanie sędziego „mogło naruszać art. 178 ust. 1 Konstytucji oraz art. 82 § 1 u.s.p., określający obowiązek postępowania zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim, w szczególności obowiązek stania na straży prawa, a tym samym uzasadniać podejrzenie popełnienia przestępstw z art. 231 § 1 k.k. oraz przewinień dyscyplinarnych z art. 107 § 1 i 3 u.s.p. Stanowiło to działanie na szkodę interesu publicznego w postaci prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, przez co godziło w powagę

Sądu Okręgowego w C. i naruszyło istotne interesy służby oraz podważyło społeczne zaufanie do wymiaru sprawiedliwości”.

Powyższe zarządzenie, w ślad za pismem z dnia 8 września 2021 r., zostało przekazane przez Ministra Sprawiedliwości Prezesowi Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego w celu podjęcia czynności w trybie art. 130 § 3 u.s.p. w zw. art. 110 § 3 u.s.p. Rzeczone dokumenty wpłynęły do Sądu Najwyższego - Izby Dyscyplinarnej w dniu 13 września 2021 r. Uchwała, o której mowa w art. 130 § 3 u.s.p., nie została przez ten organ podjęta.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W dniu 15 lipca 2021 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej ogłosił wyrok w sprawie C-791/19 Komisja Europejska przeciwko Polsce (system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów). W wyroku tym orzeczono, że Polska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, między innymi nie zapewniając niezależności i bezstronności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, do której właściwości należy kontrola decyzji wydanych w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych wobec sędziów. Natomiast w wyroku z dnia 22 lipca 2021 r., wydanym w sprawie R. przeciwko Polsce (skarga nr 43447/19), Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził naruszenie art. ust. 1 EKPCz, w związku z rozpoznaniem przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego kasacji obwinionej adwokat J. R., wniesionej od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury, gdyż Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, która rozpoznawała sprawę skarżącą, nie była sądem ustanowionym ustawą.

W dniu 9 czerwca 2022 r. została uchwalona ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2022 r., poz. 1259), która weszła w życie w dniu 15 lipca 2022 r. Z dniem wejścia w życie powołanej ustawy zniesiono Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego, a utworzono Izbę Odpowiedzialności Zawodowej. W myśl art. 8 ust. 2 powołanej ustawy, sprawy wszczęte i niezakończone przed dniem jej wejścia w życie, należące do właściwości Izby Dyscyplinarnej, przejmuje i prowadzi Izba Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego (por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8

września 2022 r., sygn. akt II ZZ 2/22). Ustawą tą znowelizowano także u.s.p. Jedną ze zmian wprowadzonych do u.s.p. była ta polegająca na dodaniu do art. 107 paragrafu trzeciego, wymieniającego okoliczności wyłączające bezprawność dyscyplinarną (kontratypy dyscyplinarne).

Zgodnie z decyzją prawodawcy, od dnia 15 lipca 2022 r., nie stanowi zatem przewinienia dyscyplinarnego:

1) okoliczność, że orzeczenie sądowe wydane z udziałem danego sędziego obarczone jest błędem w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego lub oceny dowodów;

2) wystąpienie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z wnioskiem o rozpatrzenie pytania prejudycjalnego, o którym mowa w art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej;

3) badanie spełniania wymogów niezawisłości i bezstronności w przypadku, o którym mowa w art. 42a § 3 lub art. 23a § 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, lub art. 5a § 1 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych, lub badanie spełniania wymogów niezależności lub niezawisłości w przypadku, o którym mowa w art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, lub badanie spełniania wymogów niezawisłości i bezstronności w przypadku, o którym mowa w art. 29 § 5 u.s.p.

Statuowany przez powołaną regulację art. 107 § 3 pkt 1 u.s.p. brak odpowiedzialności dyscyplinarnej za wydanie orzeczeń obarczonych wyżej wymienionymi wadami jest zgodny z dotychczasową linią orzeczniczą. W judykaturze od lat podkreśla się bowiem, że sprawowanie urzędu sędziego, które polega na wykładni i stosowaniu prawa podczas rozstrzygania spraw zawisłych przed sądami, ze swej natury obarczone jest ryzykiem błędu. Występowanie tego rodzaju uchybień jest zatem „wpisane” w istotę działalności orzeczniczej. Zdarzają się więc nawet i oczywiste błędy w tym obszarze, co dotyczy tak wadliwej oceny dowodów i nieprawidłowych ustaleń w sferze stanu faktycznego, jak i nietrafnej wykładni przepisów prawa. Rzecz jednak w tym, że tylko w niezwykle rzadkich

przypadkach wydanie orzeczenia obarczonego tego rodzaju błędami może być traktowane jako przewinienie dyscyplinarne. Przepisy określające znamiona sędziowskich przewinień dyscyplinarnych muszą być bowiem interpretowane w sposób respektujący konstytucyjną zasadę niezawisłości sędziego (art. 178 ust. 1 Konstytucji). Sędzia nadmiernie skrupowany zagrożeniem odpowiedzialnością dyscyplinarną za wydane orzeczenie nie jest bowiem w pełni niezawisły. Z tego też powodu, za błędy w orzekaniu, jak trafnie podkreśla się w judykaturze, sędzia może być pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej jedynie wyjątkowo, tj. w istocie tylko w razie dopuszczenia się oczywistego i rażącego pogwałcenia przepisów prawa, widocznego od razu dla każdego i bez wnikania w szczegóły sprawy, bez potrzeby analizowania stanu faktycznego i prawnego. Obraza przepisów prawa jest oczywista, gdy błąd sędziego jest łatwy do stwierdzenia i został popełniony w odniesieniu do przepisu, którego znaczenie nie powinno nasuwać wątpliwości nawet u osoby o przeciętnych kwalifikacjach prawniczych, a jego zastosowanie nie wymaga głębszej analizy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2015 r., SNO 69/15).

Odnośząc się natomiast do instytucji zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych, na mocy art. 130 § 3 u.s.p., należy stwierdzić, że jest ona następstwem kontroli zarządzenia o natychmiastowej przerwie w czynnościach służbowych sędziego, wydanego w trybie art. 130 § 1 u.s.p. Zgodnie z ostatnio powołanym przepisem *jeżeli sędziego zatrzymano z powodu schwytania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa umyślnego albo jeżeli ze względu na rodzaj czynu dokonanego przez sędziego powaga sądu lub istotne interesy służby wymagają natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych, prezes sądu albo Minister Sprawiedliwości mogą zarządzić natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych sędziego aż do czasu wydania uchwały przez sąd dyscyplinarny, nie dłużej niż na miesiąc.*

Zgodnie z trafną wykładnią tego artykułu, zaprezentowaną w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, „procedura zarządzenia natychmiastowej przerwy w czynnościach sędziego jest procedurą awaryjną, a zarządzenie w tej sprawie może być wydane po spełnieniu dwóch

merytorycznych przesłanek. Pierwsza z nich została zresztą skorelowana z sytuacją zatrzymania sędziego z powodu schwytania go na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa umyślnego. W tym wypadku wyraźny przepis art. 181 Konstytucji umożliwia zatrzymanie lub aresztowanie sędziego nawet bez zgody sądu. Szybka decyzja prezesa sądu lub Ministra Sprawiedliwości w takiej sytuacji jest decyzją następczą, która tymczasowo porządkuje sytuację, co ma olbrzymie znaczenie m.in. dla prowadzonych przez tego sędziego konkretnych postępowań. Druga przesłanka dotyczy wykazania, iż ze względu na rodzaj czynu dokonanego przez sędziego powaga sądu lub istotne interesy służby wymagały natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych. Nacisk kładziony jest zatem na przesłanki pozamerytoryczne, niezwiązane z konkretnymi postępowaniami, jakie dany sędzia prowadzi, jednakże o takim kalibrze jakościowym, który przekreślałby realne prawo stron do sądu”. Sąd Najwyższy w tym składzie zaprezentowany wyżej pogląd Trybunału Konstytucyjnego podziela, uznając, że tylko taka wykładnia rzeczony regulacji jest zgodna ze standardem wyznaczonym przez przepisy art. 8 – 9b u.s.p., z których jednoznacznie wynika, że nadzór sprawowany przez prezesów sądów i Ministra Sprawiedliwości nad sądami ma charakter nadzoru administracyjnego, a nie judykacyjnego i w związku z tym nie może wkraczać w sferę, w której sędziowie są niezawisli.

Przy prawidłowym zastosowaniu przepisów art. 130 u.s.p. spełnienie opisanych wyżej przesłanek winno być przedmiotem analizy sądu dyscyplinarnego. Zgodnie bowiem z art. 130 § 3 u.s.p. *o wydaniu zarządzenia, o którym mowa w § 1, prezes sądu albo Minister Sprawiedliwości, w terminie trzech dni od dnia jego wydania, zawiadamia sąd dyscyplinarny, który niezwłocznie, nie później niż przed upływem terminu, na który przerwa została zarządzona, wydaje uchwałę o zawieszeniu sędziego w czynnościach służbowych albo uchyla zarządzenie o przerwie w wykonywaniu tych czynności. Sąd dyscyplinarny zawiadamia sędziego o posiedzeniu, jeżeli uzna to za celowe.* Rzecz jednak w tym, że w przedmiotowej sprawie termin wskazany w art. 130 § 3 u.s.p., na skutek niewydania przez właściwy sąd dyscyplinarny stosownej uchwały, upłynął w dniu 8 października 2021 r., co pozbawiło Sąd Najwyższy w niniejszym składzie kompetencji do wydania merytorycznego orzeczenia. Z upływem dnia 8 października 2021 r.

wskazane wyżej zarządzenie utraciło bowiem moc, a sędzia, którego ono dotyczyło, mógł powrócić do wykonywania obowiązków służbowych. Aktualnie nie istnieje zatem zarządzenie, które podlegałoby kontroli w oparciu o powyższy przepis, otwierając sądowi dyscyplinarnemu możliwość wydania uchwały o zawieszeniu sędziego albo o uchyleniu tegoż zarządzenia (por. uwagi zawarte w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 1999 r., I KZP 20/99). Termin, o którym mowa w art. 130 § 3 u.s.p., ma bowiem charakter stanowczy.

Konkludując, należało zatem uznać, że skoro upływ terminu wskazanego w art. 130 § 3 u.s.p. pozbawił Sąd Najwyższy zarówno możliwości wydania uchwały o zawieszeniu sędziego w czynnościach służbowych, jak i uchwały o uchyleniu zarządzenia o przerwie w wykonywaniu tych czynności, postępowanie sądowe w przedmiotowej sprawie należało umorzyć na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., stosowanego odpowiednio na mocy art. 128 u.s.p. Zaistniał bowiem stan uniemożliwiający merytoryczne rozstrzygnięcie w tej sprawie.

Konsekwencją powyższego orzeczenia było obciążenie kosztami postępowania Skarbu Państwa.